

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLETJÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS:

TARCSAFALVI ALBERT.

T A R T A L O M :

A szerkesztő asztaláról	173	A nők világa. Fanghné Gyujtó	
A sebesült lelkész imája	174	Izabella. B. Gy.	181
Tele van a lelkem . . . Pálffy F. . .	175	Orbán Balázs sirja. L. Gy.	185
Világháboru. Györfly István . . .	176	A külföld	185
Istenről való ismeretünk. Fazakas		Egyházi és iskolai mozgalmak . .	187
Lajos	179	Boríték. Nyilvános köszönet.	

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatású állandó ajándék az imakönyv., **SZIVEMET HOZZAD EMELEM**, írta dr. Boros György, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbőség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany címmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K.** Bőr-kötés arannyal (barna, sötétkék, fekete) 6 K. Fehér csont, selyem- és bársony kötés többféle színben, kiválóan jó papíron 10 K. Bőr-kötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA:

A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS:

TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 44 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 korona 4 f. fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra

A szerkesztő asztaláról.

Ebben a háboruban a vallásnak is jelentékeny szerepe van, de nem a tisztának, hanem a babonásnak. Ugyanis azt írták a lapok, hogy a háboru még a mult évben kitört volna, mert a muszka cár gondolkozott róla, de a papja, kinek rá nagy befolyása van, azt tanácsolta, hogy ne induljon háboruba, mert a 13-as év nem hoz szerencsét. Így maradt a mult évről a jelenre. Az ilyen babonás hiedelemnek nálunk is vannak pártfogói, de ebben legalább van jó is, mert ha a babonás háziasszony véletlenül 13 vendéget hív, hamarosan előkerit egy rokont, aki máskülönben nem jutott volna jó vacsorához.

A háborúnak nemcsak csapásai, hanem jó tanulságai is vannak. Egyik minden esetre az önfegyelmzés. Mint-hogy senki sem tudja, mit hoz a holnap nap, mindenki takarékosabb mint máskor. Mindenki jobban utána néz a dolgának, de máséra is gondol, mert látja, hogy csak egyesített erővel lehet célt érni és boldogulni. Talán szívesebbek is, békésebbek is az emberek, mert megtanulják a kemény példákból, hogy a gyűlölködés, az alattomos bujtogatás, a honfitársak ellen való izgatás nagyon súlyos következményekkel jár. Egy pár magyar szerb helységet ki kellett üríteni, a lakosság rossz tanácsadóit halállal kellett megfenyíteni, mert az ellenséget terített asztallal várták és elősegítették, hogy hazánknak egy részét megszállják. Bizony az ilyen hazaárulást drágán kell megfizetni és át kell látni, hogy »a nagy világon e kívül nincsen számodra hely!«

Ha a bűn büntetést érdemel és kap is, akkor Oroszországnak bűnhődnie kell, mert népét megfosztva tartja a legszebb emberi joggól: a szabadságtól. Nála az ember olcsóbb a vágóhídra szánt baromnál. Ő nem kérdezi egy-e, vagy ezer, ha Szibériába vagy az ágyu torkába kell küldeni.

Mi a barátság? Most talán mindenki fegyverbarátságra gondol először. Ez a barátság azt jelenti, hogy egyik a másikért halálig. Többet. Halál után is, mert ha a barát elesik, hátamra veszem s elviszem oda, ahol meggyógyíthatom vagy eltemethetem. De barátság-e az, ha én valamit várok tőle s nem kapom meg sem úgy, ahogy, sem akkor, amikor vártam és megharagszom, azt ki is mutatom, mert csak rosszra gondolok. Nem keresem föl, sőt el is kerülöm, nem kérdezem meg, nem jövök tisztába vele. Ez nem barátság, mert a barátság sem a bizalmat, sem a szeretetet, sem a védelmet nem tagadja meg. Ahhoz hiven ragaszkodik. Az igaz barátság legjobban hasonlít a hű szerelemhez.

A sebesült lelkész imája.

Egyik kolozsvári kórházban fekszik sebesülten Pálffy Ferenc táborigazgató lelkész. Pálffy is ott volt, amikor csapataink átlépték a magyar határt és az oroszok ellen mentek. A következő megható imával figyelmeztette a katonákat arra, hogy a haza védelmében teszik kockára életüket:

A honnak határinál
Imára borulunk;
Összekulcsolt kézzel
'Az Urhoz fordulunk.

Nagy, Isten! Miénk e hon
Te adtad ezt nekünk,
Érte hiven harcolni
Bátor szívvvel megyünk.

Drága nekünk ez a hon
És ha ez elveszne:
Mit használna bárkinek
Megmentett élete?!

Piros vérünk, — hadd folyjon
A csaták' tüzeiben...
Csak hazánk megmaradjon
A vérkereszttségben!

Segítő kegyelmedet
Esedezve kérjük: —
Uram, légy hát mellettünk,
Míg hazánkat védjük!

Tele van a lelkem...

Tele van a lelkem vibráló örömmel
Magyar honvédeknek vitéz győzelmével.
Az ősök szelleme mind feltámadt bennök
Azért rettenetes villogó fegyverök!

Rákóczi keserve, Kossuth tüzes lelke
Vezérli őket a legvéresebb helyre...
S ha kihull kezükből halált osztó kardjuk
Csak mindig előre! — Ezt kiáltja ajkuk. —

Tele van a lelkem repeső örömmel,
Hogy a világ telve magyar dicsőséggel:
Honvédek szuronyát, — huszárok rohamát
Szárnyra veszi a hír, — mint világ csodáját!

Mikor meg-meghallom, a sebzett honvédek
Mondják, ismét — újra, hogy ők visszatérnek:
Betelik a lelkem ujongó örömmel
Magyar honvédeknek vitéz győzelmével!

De betelik a lelkem sajtó mély keservvel
Oh mert sokan vannak, — kik még nem mentek el!
Ezer és egy módon talál okot rája,
Hogy itthon maradjon a félenk, — a gyáva!

Az ellenség pedig túl a Kárpátokon
Erőt venni készül e szép magyar honon?
Három, — négyszer annyi az ellenség száma,
Mégis itthon sétál: haszontalan gyáva!

Mikor meglátjátok: szuró tekintettel!
Nézzétek le őket sujtó megvetéssel!
Mert még sokan vannak, akik nem mentek el
Betelik a lelkem sajtó mély keservvel!

Pálffy Ferenc
tábori lelkész.

Világháboru.

Györfi István Kolozsvár.

Két hosszú hónapja immár... Jött a megdöbbentő hír: »Kitört a háború! Fegyver nyisson útát a jövő népének!« Ifjuságunk sietve bontakozott ki a szülői, a testvéri ölelő karokból, munkás családapák leteszik a béke kapóját, a szorgos kalapácsot, a hasító ekevasat, bezárulnak a hivatali szobák ajtói: a határra mentek, védeni a hazát, mindent, mi mögöttük maradt, mi büszkesége, célja, boldogsága volt munkás életüknek.

Két hosszú hónap! A feszült várakozás, a kétségbeesett remény, a szorongó lemondás hullámzó nagy mélységű tengere! Mélységének rejtett titkai, ma is kísértenek! Most a kítőró lelkiesedés zugó morájával sodor, ragad **tova**, megmutatva a célt, melyért nem küzdünk hiába. Majd haragos tajtékot ver bősziült haragja... fekete mélységből szeretteink néma holttestét kavargatva dobálja... Leroskadunk. Lever a kétség, a kishitőség s önkezünkkel oltjuk el bizó reményünk gyér világosságát. Szüntelenül önmagunkkal foglalkozunk, egyéni életünk jövőjének kérdése betölti valónkat s ennek eshetőségei szerint várjuk, számítgatjuk népek csatájának jó vagy bal sikerét. Ha áldoznunk kell, ha megszokott kényelmünket kell odaadnunk, ha szeretteinket kell elküldenünk: vigasztalhatatlan lelkünk szomorúsága. Nem tudjuk, nem akarjuk megérteni, hogy mért szenvedjünk éppen mi s úgy érezzük, hogy csak a mi vállainkat nyomja nehéz keresztnek sulya, hogy mások keresztfáját hordozzuk kétségbeesett gyötrellemmel.

Méltatlannak vélt küzdésünk, kítőró panasz szavakban keres utat! »Mért vettétek el életem nyugalma, mit akartok kialakítani gyermekem, férjem kiömlő piros vérén? Dicsőségre, hatalomra vágyik telhetetlen kebletek, hogy százezreket kegyetlen közönnyel halni hagytok? Hol van vallásotok: a szeretet vallása? Istenetek a bé-

kességnek fejedelme s nevében áldjátok véres harcotok-
nak! Hiu jelvényeit?! Én dolgozni akarok nem harcolni,
élni, nem meghalni!»

Megértem, felfogom a néma kiáltást, mely reszkette
lobog annyi kétségbeesett lelkü gyöngé embernek szemé-
ben. Megértem s kítőró szenvedélyes megvetésemet vissza-
fojtva, számközzöm a hitet vesztett lélek beteges félelmén.
Meggyógyítani őket úgy sem tudnám, a félelemnek erkölcsi
alapja van s az újra alapozás nagy munka volna néhány
rövid pillanat szavaiba önlve. Megmutatom inkább lelkünk-
nek nagy erejét, hitünket, mely lehetetlenségeket való-
sággá varázsol, reményünket, mely isteni erővel, törhe-
tellen akarattal biztos jövőt teremt jelenünk látszólagos
bizonytalanságai között.

»Munkálkodni, élni akartok« s féltitek, a harcot, a
küzdés halálát?! Munka: harcoló tevékenység, két ellen-
tétes erőnek, a valószínű akaraterőnek és a kivított cél-
nak egymás elleni viaskodása, nem kényelmes, gondta-
lan semmittevés. A munka, küzdelem az életnek jegyében,
életretörés az életért! Az élet, maga a soha meg nem
szűnő harc, a tökéletesedés véres harcának folyamata,
melyben az áldozat, a vesztes szükségképpeni velejárója
a nyereségnek, a fennebb emelkedés diadalának. Minden
új alakulat, minden magasabb pont ellentéte, ádáz küzdő
fele a megelőzőnek, a réginek, mellyel csatázva, ha veszt
is, újat teremt. Ti akartok élni, kishitű, önző gyávasággal
s kívánjátok a béke tespedtségét, az élet örök ellentétét a
nyugalmat: a halált!?

Lehet-é vallás, mely hitet nyújthatna hitetlenségetek-
ben? Olvassátok szent könyvetek lapjait, harc-küzdelem;
minden sorban, az életnek harca, melyet maga vezet az
Ur, a világnak soha nem pihenő teremő Ereje. Nem
embernek gonoszsága indítja a harcot, maga az Ur küzd
ellenünk, átkarolja Jákóbot, birokra kél az ember erejé-
jével, hogy nemes küzdelemünkben megáldhasson minket.
Ő az életnek, a forrongó, lüktető életnek Istene s a te-
remő embernek lelkében emberiesülve lesz Istenünk. A
szeretet vallása nem a gyáva tehetetlenség, nem a tét-
len elpohadás vallása! A szeretet maga küzdelem jelent,
örökös harcok között valószínű isteni sugalmait. Az el-
lentétek véres, kegyetlen mezeje, munkatere, hol ragyogó,
isteni fényességével sötét gondolatokat, vad indulatot em-
berivé világosít. Bekötözi, gyógyítja, elaltatja a kapott
sebek égő sajogását... Hol önzés, irigység, gyűlölet,

többre vágyás egymásra tör, ott születik a tiszta, az önzetlen, a mindeneket befedező szeretet.

Panaszolhatunk-é a harcra, mely új élet fényének sugarát veti biztos jövőnk borujára? Lehet-é nem biznunk az életnek Urában, a Gondviselésnek Atyjában, hogy meg ne áldjon a küzdés után? Lehet-é megtagadnunk vallásunkat, mely a legboldogítóbb erkölcsi erőt, az olthatatlan szeretetet teszi urrá lényünk felett? Összeforraszt millió szívet az igazság fényes győzelmének éltető reményében.

Nem eszmélünk-é, hogy csak az igazi humanizmus, a legszélesebb önzetlenség, a megrendíthetetlen erkölcsi erő szül rettentetlen bátorságot? Az önző, a maga veszítését félti, a céltalanul küzdő erkölcsi erő hiányában önző magával gondol s a győzelem, melyben hite sincsen, erős ellenfeléhez szegődik.

Egy ezredév háborgó viharában legszentebb erkölcsi erők: mérhetetlen hazaszeretetünk megtartott magyaroknak. Megtagadhatnók-é azt most, amikor életünket, becsületünket, szabadságunkat kell megvédenünk a láncos, állatias szolgaság ellen? Amikor műveltség, emberség, amikor a tisztesség fegyvereink győzelmében keres oltalmat a fékevesztett apacs-düh, a telhetetlen kalmár uzsorával szemben? Gondolhatunk-é egyéni veszteségünkre, bánthat-é, ha mindent áldoznunk kell? A hazáért, magyarok birodalmáért, annak biztos, szabad fejlődéseért tesszük. Nem nagyok, nem elnyomottak küzdenek! Küzd maga a nemzet, minden fia csatásorba állott. És mi nem sajnáljuk az áldozatot! Lehet-é oly nagy az ára győzelmünknek, mit szent lelkesedéssel oda ne adnánk? Az utolsó falat kenyér, az utolsó csepp vér mind nem drága a szabadságért, a becsületért, édes hazánkért.

Mi győzni fogunk! Szuronyaink mögött nem csupán pénz, nem aljas többre vágyás: erkölcsi erőink állanak! S ha majd eloszlik a romboló csaták emésztő füstje, ha elnémulnak a dörgő fegyverek, nyugodt lelkiismerettel, tiszta kezeket áldólag emelhetünk hozzá, a világ mindenség igaz Istenéhez, ki véres csatákban oszt életet, halálban tökéletesedést.

Istenről való ismeretünk.

Istenről minden kijelentés tökéletlen — szükségszerűen tökélytelen — és nem helyes. Az Istenről való minden meghatározás, melyre az emberek valaha vállalkoztak, hiányos, szükségszerűleg hiányos. Vizsgálj meg például Michael Angelo törekvését azokban a csodálatos festményekben a teremtésről, amelyeket ő a római sistini kápolna mennyezetére helyezett.

Bámulatos művészi alkotások, de az Istent egy munkás ember képében tüntetik fel, hosszú, lecsüngő szakállal, aki saját kezével munkál, hogy a világot semmiből megteremtse, hogy állati alakokat hozzon létre a földön, hogy előhúzza Éviát Ádám oldalából és így tovább. E képek megbotránkoztatnak engem a művészet nagysága mellett is. Modern szellemű művész nem fogja ezt megtenni.

Szakítsunk-e azért a vallással? Mondjuk-é, hogy az Isten semmi, mert Michael Angelonak oly gyarló fogalma volt róla? A tudomány körében nem így gondolkoznak. A tudomány törekvéseiről azért, mert az ezelőtt 400 évvel élt emberek keveset tudtak abból. Mi nem hallunk gunyos megjegyzéseket. Senki sem kifogásolja azt a törekvést, amely azt akarja, hogy az emberiség egységben éljen, ámbár némelyek lázognak bizonyos kormányformák ellen. Voltak s lehetnek kegyetlenek és igazságtalan kormányzók. Föllázadunk hibáik ellen, de nem tagadjuk meg a kormányzás jogosultságát, sőt reméljük, hogy az emberek között az igazságos kormányzás meg fog valósulni. Miért fordulnánk el tehát a vallástól azért, mert némelyek gyarló fogalmakat alkottak az Isten és ember közötti viszonyról? Bouveret festménye »a Krisztus Emmausban«, a Mester feje körüli misztikus fényével, olyan gondolatokat ébresztnek, amelyek messze elhatnak s mégis jobban kifejezik, mint Michael Angelo festményei.

Ahol világosság árad reánk egy emberi arcról, vagy emberi munkákról, vagy a napfényről, mely fényt vet az árnyékokra és álmokra, melyeket Isten jelentett ki: a művészetnek a világosság által sugallnia kell nekünk a tökéletes jelenlétét. Mi mindig kereshetjük a világosságot.

Az emberek a költészetben inkább meg tudták közelíteni az örökkévalót, mint a festészetben; de még a szavak is tökélytelenek. Bárki teszi fel magában, hogy az Istent meghatározza, megtalálja ugyan azokat a korlátokat, melyek Milont kísértették s amelyekkel még a zsoltárok könyvében is találkozunk.

Az Istenről való művészi kifejezéseknél jobbak azok amelyek az emberi természetben vannak. Valamely nagyszerű jellemhez kell fordulnunk, milyen a Jézusé, hogy megtaláljátok benne mindent, amit ember látott, hallott, vagy megértett az Isten lényéről.

Michael Angelo a félelem Istenét állítja elő emberi alakban. A régi héberék mint ember mását mutatták be Istent. Michael Angelonak meg volt Istene az ő szívében, mikor azokat a borzalmas képeket festette; Miltonnak és a Zsoltáríróknak meg volt Istenük szívében, Jézus Krisztusnak megvolt az ő Istene szívében a valódi igazságban, amint tökéletes életét élte a földön.

Mi foglalkozunk Istennel egy folytonos és örökkévaló kijelentés segítségével, amely soha sem lehet befejezett, mert csak folyamat, mely által a végtelen lény kijelenti magát a véges elméknek. Nekünk csak saját elménk van, hogy azzal értsünk s csakis olyan szavakat használhatunk, amelyek a miénk, csak olyan dolgokat nézhetünk, melyeket eszünk fel tud fogni s csak olyan eszményeket valósíthatunk meg, amelyekben gyakoroltuk magunkat, s tudjuk méltányolni. Közülünk mindenik keresi az Istent saját módja szerint. Isten a támogatója minden emberi gondolatnak, Ő az örökös valóság, Ő az imádás tárgya örökkön örökké. Változtatni fogjuk nézeteinket Istentől, de megtartjuk az Istent, mert az ember halhatatlan lelke nem mulaszthatja el felismerni az Örökkévaló Lelket, ki őt teremtette. Hadd ihlessenek mindnyájunkat a régi eszmék. Olvassuk azokat költői megfigyeléssel s emlékezzünk, mit jelentettek a régi idők embereinek. Ne feledjük, hogy a régiak is a maguk módja szerint Istenben bíztak. De bizzatok mindnyájan leginkább saját módok szerint az Istenben és az Istennek szívetekben levő kijelentésében.

Senki sem kényszeríthet, hogy higgyetek Istenben. A jövő egyháza kevésbé és kevésbé fog erre törekedni, hogy kényszerítse az embereket nézeteit. Nem adhatunk semmi bizonyosságot az Isten valóságáról. Bárki is csak azt mondhatja meg őszintén mi az Isten reá nézve. A meddig az én tökénytelenégeim megengedik, én a róla való kijelentést olyannak jelezhetem, hogy az az én lelkemben az a dobogás, mely ésszerűvé teszi rám nézve azt, hogy higgyek Istenben.

(Vége jövő számban.)

St. John Charles után angolból:

Fazakas Lajos.

A NŐK VILÁGA

Fanghné Gyújtó Izabella

1840—1914 szeptember 18.

A nagy időknék egyik hű tolmácsa, a haladó világnak szorgalmas munkása, Fanghné Gyújtó Izabella, meghalt. Azok közé az anyák és nők közé tartozott, akik a családi körben úgy végezték szép föladataikat, hogy a kívül állóknak mintául szolgálhattak, a társadalom nagyobb körében pedig zászlóvivők voltak.

A köznapi élet nehéz harcaiból bőven kivette részét. Már mint nyolc éves kis leány a nemzeti harc menekültjei között bujkál félve, reszketve a legrosszabbtól. Mint nő és anya az özvegység terheit veszi vállára, hogy kikerülje az élet ostromait. Négy szép gyermekkel megáldva tud időt és erőt szakítani a közügynek is.

Tollat vesz kezébe és mesél másoknak, hogy feledtesse az otthon sokféle gondját, baját. Elvesziti férjét, majd egyik okos, bájos, szép leányát, de megedződött lélekkel osztja a bölcs tanácsokat nőtársainak az ujságok lapjain. Látja, mint változik át a régi kedves és egyszerű székely-magyar családi élet idegen mázzal üres felszínüséggé, szívükhöz igyekeznek férközni a jó székely anyáknak,

hogy maradjanak a szövőszék és a fonókerék mellett.

Az ifjú Magyarország sok jeles munkása között Fanghné Gyújtó Izabella olyan helyet vivott ki magának, melyre akármely férfi is büszke lehetett volna. A hetvenes évek megélenkült munkás szelleme önti lelkébe a bátorságot, hogy tollával is kezdjen dolgozni. Rövid pár év alatt nemcsak az ő kedves Erdélyében, hanem Magyarországon is ismerni kezdik a nevét. Novellái, regényei, elbeszélései mindig tartalmaznak valamely vonzó, édes-kedves zamatot, de amellet van bennök oktató tartalom is. Még arra is

volt esete, hogy igen bátor föllépése miatt a ledér világ tagjai megostromolták, mert igen közel járt a valóhoz.

»Legjobb otthon« c. regénye állandóan kedves olvasmánya lesz a magyar közönségnek, »Emlékeim a szabadságharcból« ott fogják tartani nevét a nagy idők dicső harcosai között. Bármily sokat irtak is a szabadságharcról, az ilyen megfigyelések és elbeszélések éppen anynyira hozzá fognak tartozni a nagy történelemhez, mint a fa rügyei a lombos erdőhöz.

Minket unitáriusokat és a Dávid F. Egyletet, a családja után legközelebről érdekelt élete és legmélyebben sújtott halála. Tiszta lélekből és mindent átérező szívből volt unitárius. Az ő egyszerűen nemes, fenköltén szelíd lelke és élete éppen az volt, amivel mindig híven lehet jellemezni az unitáriusságot. Nagynénje id. Pálffy Dénesné oldala mellett szívtá magába azt a levegőt, amely a nagy asszonyokat táplálta. És ő belőle is igazi nagyasszony lett, akit szeretni tudott és tisztelni tartozott mindenki.

A Dávid Ferenc Egyletnek egyik nagy szerencséje volt, hogy őt megnyerhette a Választmányába tagnak. Minden jó tervet pártolt, minden hasznos munkából részt kért és vett. Sokszor lepett meg gyűléseinken a megjelentetésével, akkor, amikor másokat a zord idő vagy elfoglaltság visszatartott. És mindig oly kedvesen tudta elmondani a maga szerény, de meggyőző véleményét.

Midőn a konfirmációi emléket készítettük unokájának megírta a vallás vigaszát és éltető erejét, amelyet minden gyermeknek szívéhez fog szólani.

Midőn megindítottuk a Nők Világát, szívvvel, lélekkel melléje állt. Írói szép nevével díszít és tekintélyt hozott, gyorsan pergő szellemes tollával gondolatot és lelkes hangulatot teremtett.

Milyen bölcsen mondja meg, miért van szüksége a nőnek vallásos lapra, mert »a nőnek benső, szívbeli életére terjeszti ki figyelmét, magasabb, eszményibb irányba fejleszti ki tehetségét, gondolkozását.

»A vallás közös kínese a művelt emberiségnek, de legdrágább, legbecesebb a női léleknek, amelynek anyyi fájdalom, csapás, megpróbáltatás közt, amit az élet küzdelmei reá mérnek, a vallás nyújtja a legnagyobb, olykor egyetlen vigasztalást.«

A Nők Világát erre a feladatra segítette szép és nemes lelke gazdag gondolataival, tolla erejével.

1902-ben mily okosan elmélkedik az élet céljáról, mily lelkesen buzdítja nőtársait, hogy igyekezzenek jó tulajdonságokra szert tenni. Mily őszintén buzdítja az unitárius nőket, hogy énekeljenek a templomban. Ugyanakkor lelkesíti nőinket, hogy a női kézimunka sorsjátékra készüljenek és amikor a siker megvolt, tapsol örömeiben, hogy nőink meghallgatták a hívó szót és 200 nyere-mény-tárgyat adtak össze.

»Nekünk, unitárius nőknek, büszkeségtől dobogott a szívünk, látván „*a mi népünk*”-nek ezt a rendkívüli áldozatkészségét. A sorsjáték a Nők Világa alapjára volt rendezve. A következő években is folytatja a munkát: számba veszi gyermekeinket az iskolai év végén.« Harcol a népviselet mellett.

Lapjainkban megjelent cikkei állandó diszei lesznek a magyar unitárius hírlapirodalomnak. Nekünk úgy tetszik most, visszagondolva a múltat, hogy a Nők Világát nem mertük volna megindítani, ha Fanghnera nem számíthattunk volna. Ezt a lapot az alap hiánya miatt külön nem adhattuk, de hogy az Unitárius Közönlönyben ez a rovat megmaradjon, azt ő akarta és munkálta is. Vajha az ő fenkölt nemes lelke megszállaná unitárius nőinket, arra buzdítván, hogy lépjenek helyébe és folytassák az ő félbeszakadt szép munkáját, hozzá méltó társa: Perczelné Kozma Flóra oldala mellett.

Temetése szeptember 17-én délután fél 4 órakor volt a kolozsvári köztemető halottas kápolnájából. Családján kívül a rokonok, barátok és tisztelői női és férfi sokasága fogta körül koporsóját. Előkelő, komoly, szép és nyugodt volt a temetés, méltó hozzá. A kápolnában Csifó Salamon teol. délkán mondott szép és megható búcsúztató imát. A sírnál Dózsa Endre az Erdélyi Irodalmi Társaság elnöke méltatta, mint egyik legrégebbi tagját.

A meglepően találó jellem- és korrajz méltó volt a szónokhoz és a gyászolt nagyasszonyhoz.

A beszédből átvesszük e részletet:

Amint családod a föld mélyéből évszázadokon át bányászta a kincseket, úgy te is Istentől adott lánglelkeddel örökbecsű írásaidban felkutattad az ősi kuriákat, a magyar, a székely és a román nép házait, kunyhóit és e szegény nemzet maradandó gazdagságául egyike voltál azoknak, akik megismertettek önmagunkkal. A nemzet lángoló, verőfényes tavaszán edződött meg gyermeklelked, hogy egyik vigasztalója légy a magyarságnak az elnyo-

matás éveiben, egyik vezetője a termelő gondolatoknak a fellendülés korszakában és egyik kitartó munkása a nemzet hétköznapijainak. Most, mikor a gyümölcserlelő ős elérkezett, mikor számon kéri a népek sorsát intéző gondviselés a magyar nemzettől is a szabadságharc verőfényes tavaszával, a nemzeti fellendülés korszakával és a hétköznapiok verejtékes munkájával érlelt eredményeket, amikor a költő szerint »háboru van most a nagy világban, Isten trónja reszket a szent homban«, amikor szebb az életnél a dicsőséges halál, akkor kellett a te szelid galambelkednek elköltözni.

El kellett költözned, hogy mesélő ajkaddal elmondhasd odafent, hogy miként ürülnek ki kastélyok, kuriák, városi polgárság házai, a népnek, az istenadta népnek hajlékai, kunyhói, miként özönlének zászlók alá a 48-as hősök még hősebb unokái, miként ragyog fel vérbeborult alkonyok után itt is, ott is a magyar nemzeti dicsőség napsugara, miként lettünk a vészben és viharban a vas és a vér összeolvasztó tűzétől, testvéri szeretetben egyek mindannyian. Ezer éves multunk minden dicsőségére, mint a felszentelt templom tornyára miként emeljük reá vérben, fáradságban, mégis az ünnepnapok megilletődöttségével a másik ezred dicsőségére is utat törő fénylő csillagot.

El kell mondanod, miként emelkedik, miként harsog egyre jobban, egyre félelmesebben ki a világháboru zajából a magyarok huj! huj! és »előre!« jelszava.

Van mit mesélned. Az a sok epos, amit minden egyes hősrünk végig csinált, ezer váltakozó színe a nemzet életerejébe vetett bizodalomnak és örökbecsű záloga a jobb jövőbe vetett hitnek. Ez a világháború pedig ez a gyümölcserlelő ősze, a nemzetek életerejének meg kell, hogy teremtsen és meg fogja teremteni újabb ezer évre a magyar nemzet világtörténelmi hivatásának elismerését.

Téged, nagyasszonyunk, műveidben, gyermekeidben, unokáidban és mindazokban, kiket szerettél és akik szerettek, haló poraidban is el fog érni a nemzet kivivott dicsősége, mert a nagy időknék részese és a még nagyobb időknék hűségese munkása voltál.

Fogadd tőlünk is búcsúnkat és nagyrabecsülésünk fájló sóhaját. Köszönjük, hogy mienk voltál és minden jóban segítettél, köszönjük azokat a feledhetetlen órákat, amelyek alatt nagy lelkeidből táplált beszédes ajkad.

Pihenj szép életed gyönyörű babérkoszorui alatt hékén, csöndesen!

B. Gy.

Orbán Balázs sírja.

Miután módomban volt, elhatároztam, hogy felkeresem Orbán Balázs Szejke-fürdőn levő sírját. Augusztus 21-én nagybátyámmal Udvarhelyre mentünk s ebéd után kísértáltunk Szejke-fürdőre. Bizony magamtól nem ismerem volna a nagy ember kriptájára. Nem úgy néz ki! Az országutról a járó-kelő pincének gondolja. A krypta már rossz állapotban van. Az oldala meg van hasadva, a hegy meg omladozik, mindinkább ránehezedik. A krypta belsejébe két kis nyíláson lehet benézni. Szomorú látvány tárult előmbe. A szobában a lehető legnagyobb rendtelenség van. Koszorúk foszlányai elszórva, egy rossz papirdoboz a földön. Három koporsó látható. Egy a földön fekszik, kettő pedig két rossz fakecskén (amint ott-hon mondják). A külsőn elmosódott betűkkel olvasható Orbán Balázs neve. A másik kettőn írást nem láttam s így nem is tudom, kik parladoznak bennök. Igen rosszúl esett ezt látnom. Mindjárt elhatároztam, hogy Főjegyző urnak megírom, ki bizonyára nem tudja, hogy mennyire nem gondolzza Orbán Balázs sírját rokonai.

Azt hiszem többet is érdemelne... Ezeket akartam kedves szerkesztő urnak írni. *L. Gy.*

Egy ifjú ember levele ébresztgeti a főnnebbieken a kegyeletet. Reméljük, eljut az illetékes kezekbe s onnan megkapjuk a megnyugtató választ. *Szerk.*

A külföld.

Háború van a nagy világon. Ez a legborzasztóbban pusztító emberi találmány dühöng és osztogat halált. Azt mondják, hogy az oroszok nagy birodalmát csak úgy lehet féken tartani, ha népe millióit idegenek ellen háboruba küldik. Régen a keresztes hadjáratot azért indították volt, hogy megszabadítsák Európa országait a népsöpredék millióitól. Talán az oroszok is ezt akarják. — Annyi bizonyos, hogy Magyarországnak nincsen fölládozni való embere csak egy is, de most mégis minden anya s minden apa szívesen ereszti csatába fiait, mert a haza élete és becsülete azt kívánja.

A nagy háború miatt elszakadtunk a külföldi országoktól. Leveleinket nem viszik, nem hozzák, lapjaikat

nem küldik. Csak elvétve hallunk valamit külföldi barátainkról és mieinkről.

Amerikából is két hónap alatt csak egy lapot kaptunk a „Christian Register“ egyetlen számát. Ez is a háborúval foglalkozik s azt hiszi, hogy a szláv és germán fajok harca foly, mert Ferencz József császár és király hadat izent Szerbiának, egyik szláv nép országának. Oly messzi távolból nem lehet megbírálni az egyes tetteket s nem lehet megérteni azt a feneketlen türelmet, amelyet Magyarország tanusított a szüntelenül élete ellen áskálódó nemzetiségekkel szemben, melyek között előljárnak a szerbek. Övék e háború bűne, mert nem tudták, vagy nem akarták biztosítani az öreg királyt arról, hogy békés szomszédok lesznek s a mi szerbjeink nyugalma nem fogják zavarni. Téved abban is, hogy Németország vitte volna bele Ausztriát s tehát Magyarországot is, hogy Szerbiának hadat izenjen, azért, hogy ő majd az Atlanti oceánon való terjeszkedésre alkalmat nyerjen. Nanem abban igaza van, hogy Franciaország nem mondott le a boszúról Németországgal szemben. Hogy Franciaországnak vagy az oroszoknak volt-e nagyobb része a kis Szerbia izgatásában és ellenünk gyűlöletre ingerlésében, azt a jövő historikusa fogja kideríteni.

Az Egyesült Államok elnöke a nyugalmat és hidegvérü türelmet ajánlja. A mi kedves lapunk írója óva inti az amerikai nemzetiségek nagy tömegeit, hogy óvakodjanak a békétlenkedéstől és az ellentétek ébresztgetésétől és föl-hívja, hogy a nemzeti kormányt támogassák, a köztársaság eszméjét ápolják.

Amerikából, vagyis az angol Canadából, a mi kedves Wellerné asszonyunk augusztus 30-ról levél érkezett. Mélyen sajnálja, hogy most már nem küldheti el a dévai templomra minden évben küldött adományát, minthogy úgyszólván az egész világ háboruban van. Európába pénzt küldeni nem lehet, sőt aggódik, vajjon a levele is megérkezik-e?

A főt. püspök ur megküldötte volt az arcképét — a miről olvasóinkat értesítettük — s Wellerné most köszönetét izeni. A kis leányok nagyon méltányolták. A képét keretbe tétették s most a templom gyűléstermében van.

»A mi szívünk nagyon fáj önök miatt ebben a rettenetes időben. Csak azt reméljük, hogy talán rövid lesz a háboru és hogy a borzalmi és szenvedései minden em-

ber szívét határozottan arra fogja indítani, hogy a világ-békéjeért és a nemzetek megbonthatatlan és tartós szövetségéért mindent el fognak követni. Mennyire nem is álmodtuk ezt tavaly, amikor Párisban a gyűléseket tartottuk.

Visszamondom az ön kívánságát, hogy bárcsak ismét találkozhatnánk a kedves Kolozsvárban és élvezhetnők a béke és a testvériség ünnepét.

Sziből imádkozom összes magyar barátaink biztonságáért. Híve: *Weller Katalin.*

Bulgáriából Toplycky lelkész azt írja, hogy az unitáriusok háza már készen van s várja Dr. Wendtét a fölszentelésre.

A *Nők Szövetsége* tagjai figyelmébe ajánljuk, hogy az angol, hollandi, sveizi és dán nők szövetsége tagjai, akik most már egy közös szövetséget alkotnak a miennkel, szerkesztőnknek Londonban rekedt leánya ügyét a legelőzékenyebben magukévá tették. A szülők az ók közbelépésével tudtak levelet küldeni, minthogy egyenesen innen nem lehetett. A főtitkár Miss Herford B. H. figyelmeztette őket s ezek följánlották szíves szolgálataikat.

Ugyanezt tapasztaljuk az amerikai nők szövetségénél is, de az itthon levők kell, hogy megírják, ki hol lakik és milyen segítségre van szüksége.

Azért hát kedves magyar unitárius nők, ápoljuk a nők szövetségét és legyünk összetartók, mert lám, amikor nem is várjuk, akkor látjuk előnyeit.

Egyházi és iskolai mozgalmak

A főtanács ülését bizonytalan időre elhalasztotta az E. K. Tanács. Bizonyos, hogy most, amíg a háboru sorsa el nem dől, huzamos ideig együtt ülni és tanácskozni bajos. Hiányzik az a hangulat, amely szükséges, de hiányoznak a tanácsosok is, hiszen nagyon sok a harctéren vagy más hasonló nemű szolgálatban van. De hiány-

zik a hely is, mert a tanácstermünk környéke el van torlaszolva a tantermekből kikerült padokkal. Tantermeink kórházakká alakultak. A Képviselő Tanács majd akkor hívja össze a nagygyűlést, amikor ilyen akadályokkal nem kell küzdeni. Mennyire várjuk ezt az időt!

Az unitárius kollégium egész épülete katonai kórház. Katonaőrök

fogadják a belépni szándékozót s csak igazolás után bocsátják be azt, akinek az épületben hivatalos dolga van. Ott működik rendes helyén az egyházi iroda, a pénztár, az igazgató és a dékán. A szolgálk mind a harctéren vannak. Csak egy, a kapus, Szatmári János maradott itthon, mert ő mint szakaszvezető itt nyert alkalmazást, s már is előlépett őrmesternek, s a szolgálk családjai az épületben laknak s végzik az uruk munkáját. A csöndes egyhanguságot élénkitik városunk előkelő női, akik ápolói tisztet végeznek az Árkosy Lajosné urnő vezetése alatt.

A tanítás megkezdődik október elején. Az E. K. Tanács úgy intézkedett, hogy a régi kollégium helyiségeinek egy része rendeztessék be tanteremnek s lakásra és élelmezésre a városi vígadó helyiségeit fogja felhasználni, melyeket bérbe vesz. A távollevő tanárokat helyettesíteni fogják az itthon maradottak. Bizony ez nagyon súlyos helyzet, de a hazáért most mindenkinék áldoznia kell.

Tánáraink, kik nem mentek hadi szolgálatba, ki veszik részüket a segítő munkából. Fizetésüknek egy százalékát ajánlották föl. Nejeik és leányaik a betegek segélyezésében s a katonáknak melegítő ruha készítésében nagy szorgalommal és kész áldozással dolgoznak.

Osztálytársak találkozója. Az 1874-ben érettségizett és ehez az osztályhoz tartozó barátainkat kérjük, jöjjenek el találkozóra az Egyházi Főtanács alkalmával. A Főtanács gyűlése idejéről értesülni fogtok.

Kérünk készüljetekek és jöjjetek el mindannyian. A találkozó napjáról levélben fogunk értesíteni. Baráti szeretettel: *Boros Gyögy* Kolozsvár, *Daniel Lajos* Vargyas, *Faluvégi Áron* Budapest.

Marosi Gergely és Sándor János arcképe a kereszturni főgimnázium új épületét fogja díszíteni. A megnyitó ünnepélyre készültek, hogy emlékeztessenek arra a nagy és lelkes munkára, melyet e két derék igazgató az intézet érdekében kifejtett. Marosi építette a régi épület fele részét. Az összes székely községeket bejárta és lángoló hévvel szónokolt, lelkesített adakozásra, míg együtt volt az anyag, a pénz, a munkaerő. A székelység szépen kitett magáért s Marosi boldog volt, hogy szegénységünket gazdagságra változtathatta. Sándor János az öt osztályú gimnáziumnak főgimnáziummá emelését tűzte feladatává. A VI-ikat megérte, de az iskola szerelme idő előtt megemésztette őt is, mint elődjét. Nem gyönyörködhetnek az új nagy sikerben, de illő, hogy legalább képben ott legyenek a székely közmívelődés új, szép csarnokában. Értesülésünk szerint hű élettársaiknak, kedves özvegyeiknek köszönjük a művészi kivitelű arcképeket, kik így kívánták leróni az iskola és férjeik iránt hálás kegyeletüket. Áldja meg őket az Isten. A Sándor János képét Ürmösi Sándor székely festőművész, a Marosiét Merész (Müller) Gyula festőművész, kedves hitrokonok festették. Majd az iskola megnyitó ünnepélyén fogjuk méltatni mind a műveket, mind a művészeket.

Folytatása a boríték 3-ik oldalán.

Kinevezések. A főt. püspök úr ki-nevezte Barabás Vilmos áll. tanítót Székelyderzsben kántornak, Pap Zsigmondné Szabó Anna tanítónőt Oklándra tanítónak, Végh Erzsébet okl. tanítónőt a kolozs-vári leányiskolához tanítónak, Kin-cses László homoródjánosfalvi lel-készt Füzesgyarmat és Dévaványa egyházközségekbe lelkésznek.

Karácsonfalván aug. 23. án alakult meg a háborúba vonult katonák családot segítő bizottság Demeter Dénes lelkész elnöklete alatt, a biz. jegyzőjének választott Ben-czédi Mózes énekvezér-tanító, pénztárnokának Kelemen Lajos ig. tanító. Tagjai: Barabás Dénes egyh. tanácsos, Balogh János, Ba-rabás Ferenc, Béla G. József, Szent-páli Sándor, Szentpáli Zsigmond, Ráduly Sándor és Ürmösi Sándor festőművész. A bizottság 30-án megkezdette működését, a község 155 lakosánál gyűjtött 40 20 kor. pénzt. A nők gyűjtöttek 40 pár-nát, 48 párnahuzatot, 52 lepedőt, 100 törülközőt. Elismerésre és köszönésre méltó.

Amerikából is csak két hónap multával kaptuk meg rendes la-punk első számát. Angliából sem-mit sem hoz ide a posta, mert harcban vagyunk az angolokkal. Ez csak azt jelenti, hogy az an-

gol politikusok — szégyen-e vagy dicsőség — belckeveredtek a szerb, orosz, belga és francia nemzetek-nek Németország, Ausztria és Ma-gyarország ellen indított háboru-jába. A mi angol barátaink há-boru-ellenesek. Ők a népjogok védelmében előljárnak, de a fegy-ver ellen tiltakoznak. Ők éppen annyira megbotránykoztak a trón-örökös meggyilkolásán, mint mi s annyira elítélik az orosz politi-kát, mint bármely mivelte és er-kölcsös ember.

A Dávid Ferencz Egylet összes fiók-egyleteit kérjük küldjék be évi je-lentéseiket, számadásaikat és a *fiók-egylet választmánya és tagjai névsorát*, hogy addig is, míg az elnöki meghívót kiküldhetnök, elő-készülhessünk a közgyűlésre.

A pénztárnok nagyon kéri a f. e. pénztárnokokat és a *tagokat* szá-moljanak el és küldjék be az ösz-szes tagdíjakat mert rengeteg sok a hátralék.

A jó gyermek könyve a második osztály számára megjelent és kap-ható szerkesztőségünknel. Ára 50 fillér.

Szerkesztői üzeneteket, nyugtázá-sokat és a többi cikket a jövő számban közlünk.

Nyilvános köszönet.

Ütő András úr, bőrkereskedő és neje Gyárfás Amália úrnő, a sepsiszentgyörgyi unitárius egyházközségnek egy krém színű, nehéz, brocat selyem urasztali takarót ajándékoztak. Négy sarka sárga selyem búzakalással himezve, körül arany rojttal. Értéke 300 korona.

Az érték bizonyítja a terítő szépségét és viszont s a kettő együtt tanuskodik az ajándékozóknak nemes lelkéről. A nemes lelkek a késő utódoknak is aranynál maradandóbb emléket állítottak maguk-nak. Az emlék kitörülhetetlen betűkkel van beírva arany könyvünkbe. Hálás köszönet érte

Sepsiszentgyörgy, 1914 szeptember 17.

József Lajos,
unit. lelkész, esperes.

Egyesült Könyvnyomda R.-t.

Kolozsvár, Ferencz József-út 85. sz.

Ajánlja modern újdonságokkal, hangjegyekkel, szedőgépekkel és a technika legújabb vívmányu gyorsajtóival felszerelt műintézetét iskolák, egyházak, egyesületek, intézmények, magánosok, ipartelepek, kereskedők, gyárak, gazdaságok, pénzintézetek, stb. részére szükséges mindennemű nyomtatványoknak izléses kivitelben való gyors előállítására. Egyetlen megrendelés, legyen az a legkisebb vagy a legnagyobb, mindenkit meggyőz az árak rendkívüli olcsóságáról s a munka kifogástalanságáról. —

Újdonságok :

A kálvinizmus lényege.

Irta: *Dr. Kuyper Ábrahám*. Fordították: *Csűrös József, Czeglédi Sándor*. Bevezetéssel ellátta: *Sebestyén Jenő* theol. m.-tanár. (A Kálvin-Szövegség kiadása.) Ára ..... K 3:50

A keresztyén liturgia fejlődésének s mai reformjának rövid áttekintése. II. kötet.

Irta: *Dr. Nánássy Lajos*. Ára ..... K 1:20

Obscurus emberek levelei.

Epistolae obscurorum virorum. Ford.: *Barcza József*. Ára ..... K 4:—

Kaphatók:

Kókai Lajos könyvkereskedésében

Budapest, IV, Kamermayer Károly-utca 1.

Nyomtatatta az Egyesült Könyvnyomda részvénytársaság Kolozsvárt.